

Avrapportering av aktiviteten i Stockholms stads budget 2022: *Definition och metod för Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning*

Aktiviteten

I Stockholms stads budget för 2022 fick servicenämnden i uppdrag att genomföra aktiviteten enligt nedan:

”Servicenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram en definition och metod för återrapportering på nämndnivå för indikatorn *Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning i kronor av totala värdet inköpt kött och fågel (2.5)*”

Aktiviteten ska genomföras mellan 2022-01-01 – 2022-12-31. I detta PM redovisas och avrapporteras serviceförvaltningens resultat av genomförande av aktiviteten.

Inledning

Ett stort antal måltider serveras dagligen i stadens verksamheter såsom skolor, förskolor och äldreboenden. Måltiderna tillagas antingen i egen regi eller köps in på entreprenad. De två områdena har olika leverantörsmarknader och olika förutsättningar för upphandling och avtalsuppföljning.

Inköpen definieras av inköpskategori måltider och livsmedel enligt följande:

Livsmedel: råvaror och produkter som köps från livsmedelsleverantör och tillagas och serveras i stadens kök i egen regi.

Måltider: måltid som tillagas av entreprenör i stadens kök eller köps in som färdiga måltider i kantiner eller portionsförpackningar.

Livsmedel upphandlas centralt och följs upp av serviceförvaltningen. Måltider upphandlas på respektive förvaltning och verksamheterna ansvarar för uppföljningen av avtalen själva.

Stadens strategi för upphandling av livsmedel är att de kött-, fågel- och mjölkprodukter som ingår i upphandlat sortiment ska vara i nivå med svensk djurskyddslagstiftning. Staden kan inte ställa krav på att upphandlade produkter ska ha svenskt ursprung då detta strider mot Lag (2016:1145) om offentlig upphandling och rättspraxis. Däremot kan djurskydds krav ställas på respektive produkt och detta görs genom att använda

Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier.

Hållbarhetskriterierna omfattar en mängd olika djurskydds krav samt krav på restriktiv antibiotikaanvändning. Ett fåtal undantag görs dock för vissa specialprodukter, exempelvis glutenfritt eller konsistensanpassad produkt för äldre, för att kunna tillgodose invånarnas olika behov. Serviceförvaltningen kontrollerar att ställda hållbarhetskriterier är uppfyllda i anbudslämnandet samt löpande under ramavtalstiden genom att begära in intyg för respektive produkt via leverantören (grossisten). Det är en manuell hantering som är tids- och resurskrävande både för staden och för leverantörerna på grund av antalet kriterier och bevis som ska skickas in och kontrolleras.

Upphandling av måltider görs lokalt på respektive förvaltning och någon samordning finns inte för varken upphandling eller uppföljning av avtal. Krav på djurskydd är därför olika formulerat.

Kategoriteamet som driver arbetet inom inköpskategorin måltider och livsmedel har gjort en översyn av måltidsavtalen som visade att många använder upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier, men att antalet krav inte är lika omfattande som i livsedelsupphandlingen. Därmed uppfyller måltiderna i vissa fall inte nivån på svensk djurskyddslagstiftning. I många avtal är det inte beskrivet hur uppföljningen av hållbarhetskriterierna ska ske och rapporteras. Det har även framkommit i dialogen med verksamheter och måltidsentreprenörer att hållbarhetskriterierna inte systematiskt följs upp.

Kommunfullmäktiges årsmål 2022 för *Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning* är 76 %, och ska därefter öka.

Under året 2021 var inköpsvolymen för stadens måltider och livsmedel 658 miljoner kronor, där cirka 480 miljoner kronor var livsmedel (73 %) och cirka 175 miljoner kronor var måltider (27 %).

Andelen inköpt kött och fågel från de avtalade livsmedelsleverantörerna var 77 miljoner kronor, motsvarande 1180 ton. Motsvarande uppgift från måltider finns inte tillgänglig.

Tabell 1: Inköp måltider och livsmedel i miljoner kronor, 2021	Mkr	Andel av total inköpsvolym (%)
Totalt måltider och livsmedel	658	100
Livsmedel	480	73
(Avtalade livsmedelsleverantörer)	428	65)
Måltider	175	27

Syfte

Syftet med aktiviteten är att ta fram definition och metod för att mäta andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning.

Metod för genomförande

För att genomföra aktiviteten har en arbetsgrupp bildats med representanter från serviceförvaltningen och stadsledningskontoret.

Statistik som använts i genomförandet har tagits ut från stadens upphandlade systemstöd för livsmedel, ekonomisystemet och upphandlings- och avtalssystemet. I systemstödet för livsmedel läses statistik från avtalade livsmedelsleverantörer in varje månad vilket möjliggör utdrag av olika standardiserade rapporter för analys av inköp på flera nivåer och för olika nyckeltal såsom andel ekologiskt, klimatpåverkan och genomsnittlig kostnad per kilo. Inköpen kan följas på produktnivå.

I ekonomisystemet kan alla inköp i totala kronor följas oavsett avtalsform utifrån de leverantörsfakturor som betalats.

I upphandlings- och avtalssystemet ska alla tecknade avtal finnas listade.

Resultat

Nuvarande avtal omfattar 233 kött- och fågelprodukter där övervägande andel omfattar ställda djurskyddskrav. En del undantag finns för exempelvis specialprodukter. Köp görs dock även av varor som inte är avtalade, av det så kallade övriga sortimentet. På dessa finns inga specifika krav på djurskydd ställda. 2021 köptes 881 kött- och fågelprodukter från det övriga sortimentet.

Aktiviteten i budgetuppdraget är formulerad att åiterrapportering ska ske på nämndnivå, vilket förutsätter en enkel metod som är tillgänglig för alla. Det är därför inte möjligt att kontrollera alla unika köp i efterhand utan metoden behöver utgå från det befintliga systemstödet möjligheter.

I nuvarande systemstöd för livsmedel finns inte möjligheten att få ut färdiga rapporter på andel produkter som uppfyller krav i nivå med svenskt djurskyddslagstiftning. Det är inte heller något som leverantören av systemet planerar utveckla på grund av komplexiteten med det stora antalet kriterier och att de uppdateras regelbundet av Upphandlingsmyndigheten. I dagsläget finns inte heller någon annan leverantör av systemstöd för livsmedel som kan tillhandahålla denna uppföljning.

I systemstödet finns statistik på ursprungsland, det vill säga var djuret är född, uppfödd och slaktat. Under 2021 hade 78 % av andelen inköpta kött- och fågelprodukter svenskt ursprung. Vi kan därför med säkerhet säga att minst 78 % av stadens inköp av kött och fågel 2021 var i nivå med svensk djurskyddslagstiftning. Det kan även finnas inköpta kött- och fågelprodukter från andra länder som också uppfyller krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk djurskyddslagstiftning vilket gör att den rapporterade andelen på 78 % blir något underskattad.

Arbetsgruppen föreslår att inkludera alla animalier i indikatorn, det vill säga kött, fågel, ägg och mejeriprodukter inklusive ost. Det skulle ge en mer rättvisande bild av stadens ställning kring god djurhållning. Dessutom ingår alla animalier i Köttguiden (WWF) och den nationella livsmedelsstrategin vilka stadens matstrategi bland annat utgår från. Därtill föreslås att redovisa inköpen i kilogram (kg) istället för i kronor (kr) för att få en mer rättvisande uppföljning då prisändringar på marknaden annars påverkar andelen.

Tabell 2. Andel inköpta animaliska produkter med svenskt ursprung av total mängd inköpta animalier (kött, fågel, ägg, mejeriprodukter inklusive ost).

År	% Svenskt (kr)	% Svenskt (kg)
2017	64,73	81,81
2018	65,92	82,18
2019	72,05	85,13
2020	74,2	86,42
2021	74,1	85,49
2022 T2	74,41	84,84

Tabell 2. Andel inköpta produkter med svenskt ursprung av total mängd inköpta produkter inom respektive varugrupp. Systemstödet redovisar inte kg på gruppnivå, endast total andel.

2021	kr (%)	kg (%)
Fågel oberedd	92,40	
Fågelprodukter	68,03	
Kött oberett	78,38	
Köttprodukter	75,53	
Mejerivaror	82,34	
Ost	32,40	
Ägg	100,00	
Äggprodukter	97,87	
Totalt	74,10	85,49

Stadens inköp av animalier med svenskt ursprung har sedan nuvarande avtals start 2019 legat ganska jämnt kring 85 % (kg). Det tyder på att man till stor del följer det avtalade sortimentet. Då det kommande avtalet skärper kraven ytterligare är det en rimlig förväntan att andelen svenska animalier ökar något. Vi ser därför att ett rimligt mål för 2023 är 88 % och 90 % 2024 (i kg). Dock kan det vara något kostnadsdrivande då svenska animalier ofta ligger högre i pris jämfört med importerade.

Det är även viktigt att fortsätta det aktiva arbetet med att öka avtalstroheten, det vill säga andelen inköp på avtalat sortiment, eftersom staden kan garantera att de animalierna uppfyller ställda djurskyddskrav.

En fördel med att använda systemstödet för livsmedel är att samma mätmetod då används för flera av stadens livsmedels- och måltidsindikatorer. Idag används systemet för klimatpåverkan för livsmedel (koldioxidekvivalenter per kilogram livsmedel). Samtliga stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har licenser till systemet.

Nästa steg

I kommande avtal med planerad start februari 2023, finns 346 animaliska varor. Ställda krav är uppdaterade enligt Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier. De centralt upphandlade livsmedelsleverantörerna täcker 65 % av den totala inköpsvolymen (kr) av inköpskategorin måltider och livsmedel, vilket motsvarande 89 % av inköpsvolymen (kr) av livsmedel.

I framtiden bör även måltider inkluderas i definitionen och indikatorn. I den kommande upphandlingsmallen för måltidsentreprenad som kategori måltider och livsmedel tar fram ställs krav på att följa WWFs köttguide för att förenkla uppföljningen för både verksamheterna och leverantörerna. Det kommer dock ta tid innan avtal utifrån upphandlingsmallen är i gång. Leverantörsmarknaden är idag heller inte mogen. På sikt föreställer vi oss att även måltidsleverantörer rapporterar inköpsstatistik till samma systemstöd som för livsmedel. Idag klarar endast ett fåtal av de största leverantörerna det, vilket missgynnar de mindre och begränsar därmed konkurrensen. På sikt skulle indikatorn då täcka upp till 92 % av inköpsvolymen (kr) av totala inköpsvolymen (kr). Att täcka alla inköp av måltider och livsmedel är inte möjligt eftersom detaljerad produktinformation krävs, vilket inte är tillgängligt för köp utanför avtalade leverantörer.

Förslag på definition, metod och reviderad indikator

Uppdragets syfte var att identifiera en funktionell definition och genomförbar metod. Arbetet har därför utgått från de förutsättningar som redan finns och som har potential att utvecklas.

Indikatorn föreslås att omfatta inköp av de centralt upphandlade livsmedelsleverantörerna eftersom det endast är för dem vi har detaljerad statistik. Statistik finns dock inte för djurskyddsnivå varför vi istället föreslår att mäta utifrån svenskt ursprung – vilket garanterar djurskydds krav i nivå med svenskt. För att få en mer rättvisande bild av inköpen, föreslås vidare att alla animalier räknas med och att andelen redovisas i kilogram istället för kronor.

När förutsättningar finns bör även inköp från måltider inkluderas.

Definitionen av *Andel inköpt kött och fågel med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning* föreslås därmed till:

*Andel inköpta **animalier** med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning* och föreslås mätas utifrån **svenskt ursprung** enligt kategorisering i systemstödet för livsmedel, inköp genom stadens centrala ramavtal för livsmedel.

Metod för åiterrapportering föreslås Rapport 501 från systemstödet för livsmedel *totalt för animalier*, som omfattar fågel oberedd, fågelprodukter, kött oberett och köttprodukter samt ost, mejeri, ägg och äggprodukter i % av total mängd i kilogram.

Mål för indikatorn föreslås (animalier andel kg i %):

88 % 2023

90 % 2024

Redovisning av målen föreslås göras av respektive nämnd, genom att dra ut ovan nämnda rapport. Serviceförvaltningen föreslås rapportera för hela staden.